

1. Η μουσική και... εμείς

Το να είσαι άνθρωπος σημαίνει ότι είσαι ικανός για μουσική, όπως είσαι ικανός για ομιλία.

Rosamund Shuter-Dyson

Νουνούρα, μουρμούρα, νιουνιούρα ή... kazoo;

Όλα τα παραπάνω ονόματα αναφέρονται στο ίδιο πρωτότυπο μουσικό όργανο που μπορείς κι εσύ εύκολα να κατασκευάσεις!

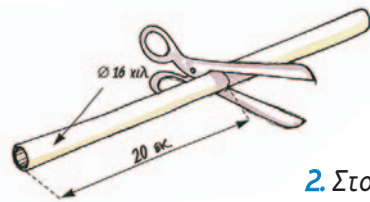

Θα χρειαστείς:¹

- ηλεκτρολογικό σωλήνα ελαφρού τύπου \varnothing 16 χιλιοστών
- ένα πλαστικό σακουλάκι τροφίμων
- ψαλίδι
- σελοτέιπ ή χαρτοταινία.

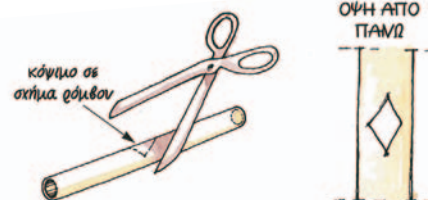

Περιγραφή κατασκευής

1. Κόψε ένα κομμάτι από το σωλήνα μήκους περίπου 20 εκ.

2. Στο κέντρο του σωλήνα κάνε δύο κοψίματα με το ψαλίδι σε γωνία 45 μοιρών, ώστε να σχηματιστεί μια τρύπα σε σχήμα ρόμβου.

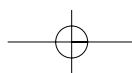
3. Με ένα κομμάτι από το σακουλάκι κάλυψε την τρύπα. Σταθεροποίησέ το με το σελοτέιπ φροντίζοντας να μην είναι πολύ τεντωμένο αλλά ούτε και εντελώς χαλαρό.

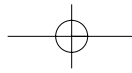
4. Βάθε τα χείλη σου στο ένα άκρο και μουρμούρισε την αγαπημένη σου μελωδία. Προσοχή: Μη φυσάς, να μουρμουράς!

Άκουσε το γνωστό μουσικό θέμα του Ροζ Πάνθηρα και δοκίμασε να το παίξεις με τη νουνούρα σου. Είναι απλό! Μουρμούρισέ το και η μουρμούρα θα γίνει... μουσική. Όταν είσαι έτοιμος, ξεκινάμε!

1. Η κατασκευή είναι από το βιβλίο των Καμπύλη Π. & Σπετσιώτη Ι. (2000). *Το εργαστήριο της μουσικής*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Σώστε το Ροζ Πάνθηρα

Ο ήρωάς μας στην προσπάθειά του να ξεφύγει από τον τρομερό διώκτη του, τον επιθεωρητή Κλουζώ, βρίσκεται εγκλωβισμένος σε ένα δωμάτιο. Στη μέση του δωματίου κοιμάται ο επιθεωρητής και ο σκύλος του. Και το χειρότερο; Ο επιθεωρητής έχει κλείσει όλα τα φώτα και ο Ροζ Πάνθηρας δεν βλέπει ούτε τη μύτη του!

Βοηθήστε τον Πάνθηρα να φτάσει στην έξοδο του δωματίου αποφεύγοντας τα εμπόδια, δηλαδή τον κοιμισμένο επιθεωρητή και το σκύλο του.

Όσο παίζετε με τις νουνούρες το γνωστό μουσικό θέμα (σε όποιο τέμπλο θέλετε) σημαίνει ότι ο Ροζ Πάνθηρας κινείται «σωστά» αποφεύγοντας τα εμπόδια. Αν αλλάξει το μουσικό θέμα, σημαίνει ότι υπάρχει κίνδυνος και ο Ροζ Πάνθηρας, αφού πρώτα ακινητοποιηθεί άμεσα, θα πρέπει να αλλάξει κατεύθυνση.

Οδηγήστε τον γρήγορα στην έξοδο γιατί ο επιθεωρητής μπορεί να ξυπνήσει από λεπτό σε λεπτό.

Το ηχοκατευθυνόμενο... ρομπότ

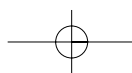
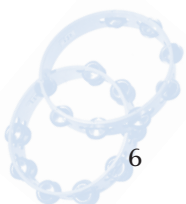
Η επιστήμη προσοδεύει και προσπαθεί, όπως πάντα στην πορεία της ανθρώπινης ιστορίας, να βελτιώσει και να διευκολύνει τις συνθήκες ζωής. Ένα πρωτότυπο και φιλόδοξο ερευνητικό πρόγραμμα παρουσιάζεται από τους επιστήμονες: το πρώτο ηχοκατευθυνόμενο ανθρωποειδές.

Όχι, δεν πρόκειται για ταινία επιστημονικής φαντασίας. Το ανθρωποειδές ακούει και ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένους ήχους: με το τύμπανο πηγαίνει μπροστά, με την ξύστρα πίσω, με τη μαράκα περιστρέφεται δεξιόστροφα και με τα πιατίνια αρχίζει να τραγουδάει για χάρη σας!

Όσο γρηγορότεροι, δυνατότεροι ή σιγανότεροι είναι οι ήχοι που ακούγονται, ανάλογη είναι και η κίνησή του. Αν βαρεθήκατε να το ακούτε να τραγουδά, απλά ξαναχτυπήστε τα πιατίνια. Πάρτε λοιπόν τα όργανα, διαλέξτε ένα ανθρωποειδές και παρουσιάστε τις δυνατότητές του.

Από εσάς εξαρτάται αν το καινούργιο προϊόν θα βρεθεί στο σπίτι κάθε πραγματικού μουσικόφιλου!

2. Ο ήχος και... εμείς

Αυτό που είναι το καλύτερο στη μουσική δε βρίσκεται στις νότες.

Gustav Mahler

Θέλεις να «δεις» τον ήχο;

Μπορείς να κατασκευάσεις ένα δικό σου «παλμογράφο»²!

Θα χρειαστείς:

- 1 τενεκεδένιο κουτί
- ανοιχτήρι για κονσέρβες
- 1 μπαλόνι
- ψαλίδι
- 1 κομμάτι καθρέφτη
- ένα σφυρί και μια σακούλα
- σχολική κόλλα
- γάντια εργασίας
- ...ήλιο.

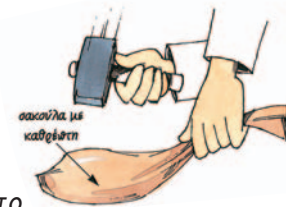
Η κατασκευή να γίνεται με την επίβλεψη ενήλικου!

Περιγραφή κατασκευής

1. Αφαίρεσε με το ανοιχτήρι το καπάκι και τον πάτο από το κουτί. Κόψε το λαιμό του μπαλονιού και τέντωσέ το στο ένα άκρο του κουτιού.

2. Δίπλωσε προσεκτικά ένα κομμάτι από παλιό καθρέφτη με τη σακούλα και σπάσε το με το σφυρί σου.

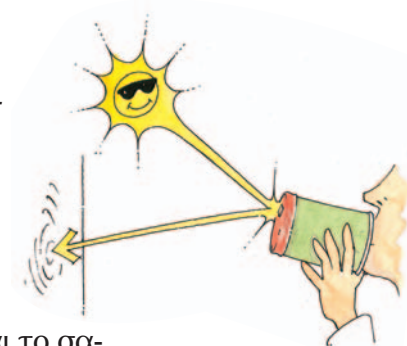

3. Φορώντας γάντια εργασίας, διάτρηξε προσεκτικά ένα κομματάκι από το σπασμένο καθρέφτη με μέγεθος περίπου 1x1 εκ. και κόλλησέ το στο χώρο μεταξύ του κέντρου και της περιφέρειας του κύκλου. Το διπλανό σχήμα θα σε βοηθήσει.

4. Και τώρα είσαι έτοιμος για να... δεις τον ήχο. Να τι πρέπει να κάνεις.

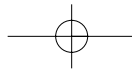
Στάσου σε ένα μέρος που να το «βλέπει» ο ήλιος και στείλε μια ακτίνα του σε ένα σκιερό σημείο έτσι ώστε να δημιουργείται μια φωτεινή «κηλίδα».

Ακούμπησε το ανοιχτό μέρος του κουτιού ανάμεσα στα χείλη και το σαγόνι σου. Τραγούδησε και η μεμβράνη με το κομμάτι του καθρέφτη θα αρχίσει να πάλλεται. Η φωτεινή κηλίδα στον τοίχο θα αλλάζει σχήματα ανάλογα με την ένταση και το ηχόχρωμα της φωνής σου!

2. Η κατασκευή είναι από το βιβλίο των Καμπύλη Π. & Σπετσιώτη Ι. (2000). *Το εργαστήρι της μουσικής*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ποιος είναι αυτός που τραγουδάει;

Ηχογράφησε τον εαυτό σου και ένα φίλο σου με κασετόφωνο ή μέσα από την κάρτα ήχου ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή. Άκουσε πρώτα τη φωνή του φίλου σου. Την αναγνωρίζεις; Πώς τη χαρακτηρίζεις (λεπτή, βαθιά, τσιριχτή...);

Προτού ακούσεις την ηχογράφιση με τη δική σου φωνή, γράψε πώς τη χαρακτηρίζεις. Άκουσε τώρα τη δική σου φωνή. Την αναγνωρίζεις; Πώς τη χαρακτηρίζεις τώρα;

Τι μας λέει η επιστήμη³

Όταν μιλάς ή τραγουδάς, το μεγαλύτερο ποσοστό των δονήσεων της φωνής σου –ειδικά αυτές με τις πιο χαμηλές συχνότητες– φτάνουν στον κοχλία του αφτιού σου «από μέσα προς τα έξω», δηλαδή περνούν μέσα από τα οστά του κρανίου σου!

Οι δονήσεις αυτές, που είναι πλούσιες σε χαμηλές συχνότητες, δημιουργούν την εντύπωση ότι η φωνή σου είναι γεμάτη, ότι δηλαδή έχει όγκο. Όταν ακούς τη φωνή σου ηχογραφημένη από μαγνητοταινία, την ακούς «από έξω προς τα μέσα» και οι χαμηλές συχνότητες καταπνίγονται. Έτσι σου δημιουργείται η εντύπωση ότι η φωνή σου είναι πιο λεπτή και πιο φτωχή, δηλαδή χωρίς όγκο!

Πειραμάτισου!

Για να αντιληφθείς καλύτερα το ρόλο που παίζουν οι συχνότητες δοκίμασε το εξής: Άκουσε το ίδιο ηχογραφημένο απόσπασμα με τη φωνή σου 1. με ακουστικά, 2. από ένα μικρό κασετόφωνο και 3. από ένα μεγάλο στερεοφωνικό συγκρότημα. Η ηχητική πηγή είναι η ίδια. Το ηχητικό αποτέλεσμα που φτάνει κάθε φορά στα αφτιά σου είναι το ίδιο;

2.1 Ακουστικά

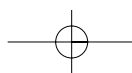

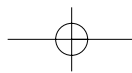
2.2 Μικρό κασετόφωνο

2.3 Ηχεία στερεοφωνικού

3. Βλ. Σπυρίδη Χ. (1996). Μουσική Ακουστική. Θεσσαλονίκη.

3. Φωνή, η δική σου ταυτότητα

Ποτέ δε θα μας περνούσε από το νου να πούμε για τον αρχαϊκό κούρο τι ωραία πέτρα. Λέμε όμως για ένα τραγούδι τι ωραία φωνή.

Ρώτας

- Πάρε ένα ποτήρι με νερό και ένα καλαμάκι. Κάθισε σωστά: κεφάλι, ώμοι, λεκάνη σε ευθεία γραμμή. Το σαγόνι σου να είναι χαλαρό. Τοποθέτησε το καλαμάκι κοντά στην επιφάνεια του νερού. Πάρε το ποτήρι στο ένα χέρι και ακούμπησε τον αντίχειρα του άλλου χεριού στο διάφραγμα.

Πάρε βαθιά ανάσα και έκπνευσε αργά πιέζοντας το διάφραγμα και κάνοντας μπουρμπουλήθρες.

- Ξάπλωσε στο πάτωμα και τοποθέτησε στην κοιλιά σου, προς το κάτω μέρος της, ένα χοντρό βιβλίο. Χαλάρωσε, ανάσανε βαθιά και συγκέντρωσε τη σκέψη σου στο σημείο αυτό. Να εισπνεύσεις και να εκπνεύσεις αργά έτσι ώστε να νιώθεις το βιβλίο να ανεβοκατεβαίνει στο ρυθμό της αναπνοής. Τραγούδησε ένα γνωστό σου τραγούδι προσπαθώντας το βιβλίο να ανεβοκατεβαίνει όπως πριν.

- Στάσου όρθιος στη σωστή στάση. Χαλάρωσε, πάρε βαθιές ανάσες και γείρε αργά χωρίς πίεση το κεφάλι προς τους ώμους, πρώτα δεξιά και έπειτα αριστερά. Σήκωσε το δεξί χέρι, αγκάλιασε το κεφάλι όπως ο Νότης και φέρε το αργά και μαλακά προς τα δεξιά. Μείνε σ' αυτή τη θέση για δύο-τρεις απλές αναπνοές. Κάνε το ίδιο και με το άλλο χέρι.

Νους υγιής εν σώματι υγιεί

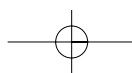
Μάντεψε ποια από τα παρακάτω κάνουν καλό στην υγεία σου και τη φωνή σου και σημείωσε τα με ένα ✓. Όσα πιστεύεις ότι κάνουν κακό σημείωσε τα με ένα X. **Σύγκρινε** τις απαντήσεις σου με αυτές των συμμαθητών σου.

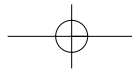
Αναψυκτικά	Φρούτα	Ξενύχτι	Καφές
Γάλα	Παγωτό	Γυμναστική	Ψάρι
Καπνός	Λαχανικά	Χυμοί	Πατατάκια
Κρέας	Γλυκά	Δημητριακά	Αλκοόλ

- Σκέψου και γράψε ένα επάγγελμα στο οποίο χρειάζεται κάποιος να έχει δυνατή και υγιή φωνή με καθαρή άρθρωση. Αιτιολόγησε την απάντησή σου.

Επάγγελμα	Αιτιολογία

4. ΜουσΟικολογία

Ό,τι κανείς έφτιαξε με τα ίδια του τα χέρια, καρφώνοντας, λιμάροντας και βάφοντας, του ανήκει περισσότερο απ' το καλύτερο κουρδισμένο και μουσικά ανεπίληπτο όργανο που προέρχεται από ένα κατάστημα.

Herman Reaner

Πολλοί καλλιτέχνες, Έλληνες και ξένοι, έχουν εμπνευστεί από τη μουσική και έχουν δημιουργήσει θαυμάσια έργα.

Στον πίνακα του Γ. Ιακωβίδη που έχει τίτλο *Παιδική συναυλία* βλέπεις ένα παιδί να παίζει ένα πρωτότυπο «μουσικό όργανο»: ένα μεταλλικό ποτιστήρι που το χρησιμοποιεί σαν χάλκινο πνευστό όργανο!

Έχεις δει κάπου αλλού τέτοια παράξενα όργανα;

4.1 Παιδική Συναυλία

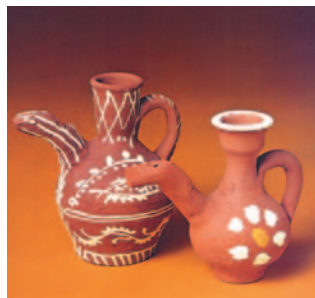
Περιγράψε το πιο ασυνήθιστο αντικείμενο που έχεις χρησιμοποιήσει για να βγάλεις ήχο. Πώς το ανακάλυψες;

Blank lined area for writing the answer to the question above.

Οι λαλίτσες της... Επανάστασης!

Οι λαλίτσες (bird whistles) ήταν παλιότερα από τα πιο αγαπημένα παιχνίδια των παιδιών. Έβγαζαν έναν ήχο παρόμοιο με το κελάδημα των πουλιών, γι' αυτό ήταν γνωστές σε πολλές περιοχές με την ονομασία «αηδονάκια» ή «κούκοι».

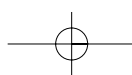
Έλαβαν μέρος ακόμα και... στην Επανάσταση του 1821! Φτιάχνονταν κυρίως από πηλό και είχαν συνήθως σχήμα πουλιού, στάμνας κ.λπ. Επειδή χρειάζονταν μια ποσότητα νερού για να λειτουργήσουν, λέγονταν και «νεροσφυρίχτρες». Τις συναντάμε σε πολλές χώρες του κόσμου σε μια απίστευτη ποικιλία σχημάτων.

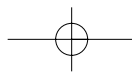

4.2 Πήλινες λαλίτσες

«Ήμην εις τὰ Ἰωάννινα κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἐπαναστάσεως, ὅτε οἱ πατριῶται τῆς Κερκύρας μὲ ἐπεμψαν πράγματα τινά, μεταξύ τῶν ὁποίων εἶδα αἴφνης ἓνα κοῦκκον, δύο κούκκους, τρεῖς κούκκους, τέσσαρας κούκκους, πέντε κούκκους. Παρατηρῶ, σκέπτομαι τί θέλουν τόσοι κοῦκκοι – καὶ τί εὐρίσκω ἐντὸς αὐτῶν; Τὴν παροῦσαν προκήρυξιν (δείχνει τὴν περίφημη προκήρυξη τοῦ Πετρόμπετη Μαυρομιχάλη, 25 Μαρτίου 1821)»

Από το λόγο του πρωθυπουργού Κωλέτη το Νοέμβριο του 1845

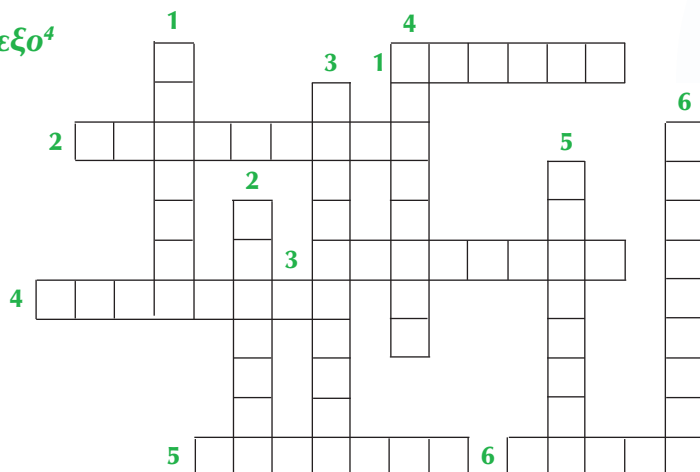

5. Η μουσική εμπνέει

Έμαθα μόλις στα γραφειά μου πώς να χρησιμοποιώ τα πνευστά. Και τώρα που το κατάλαβα πρέπει να αφήσω τον κόσμο τούτο.

J. Haydn

Σταυρόλεξο⁴

Οριζόντια

1. Το πιο μεγάλο αερόφωνο της στρατιωτικής μπάντας.
2. Το μέρος των χάλκινων πνευστών που ακουμπάει στα χείλη του μουσικού.
3. Έχει δυνατό και οξύ ήχο, τρεις βαλβίδες και επιστόμιο.
4. Την κάνουμε όταν αλλάζουμε κάποια στοιχεία ενός μουσικού έργου.
5. Το εξάρτημα των χάλκινων πνευστών που μας βοηθάει να αλλάζουμε τους ήχους.
6. Το σχήμα του είναι κυκλικό και είναι χάλκινο πνευστό.

Κάθετα

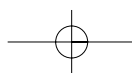
1. Με τους ήχους του πήγαιναν οι αρχαίοι πρόγονοί μας στη μάχη.
2. Λέμε και έτσι τα αερόφωνα όργανα.
3. Το ακούς στις παρελάσεις.
4. Μουσικό όργανο που έχει αλλάξει ελάχιστα τα τελευταία πεντακόσια χρόνια.
5. Μπορεί να είναι μελωδικό ή ρυθμικό.
6. Ένας από τους χορούς μας που θυμίζει ένα επάγγελμα.

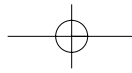
Μια... παρεξήγηση

Αν ανοίξεις το ραδιόφωνό σου την 28η Οκτωβρίου είναι πολύ πιθανό να ακούσεις το γνωστό τραγούδι των Μ. Χατζηδάκι και Ν. Γκάτσου *Χασάπικο 40*.

Ο τίτλος αυτός έχει δημιουργήσει την εξής παρεξήγηση: Πολλοί θεωρούν ότι αναφέρεται στον ελληνοϊταλικό πόλεμο, γι' αυτό οι ραδιοφωνικοί σταθμοί το εντάσσουν στο πρόγραμμά τους την ημέρα αυτή. Ο συνθέτης όμως το ονόμασε έτσι επειδή το εμπνεύστηκε από τη *συμφωνία αρ. 40* του Μότσαρτ (Mozart)! Άκουσε δύο αποσπάσματα από τα έργα αυτά και κάνε τις δικές σου παρατηρήσεις.

4. Δημιουργία σταυρόλεξου: Παναγιώτης Καμπύλης.

6. Η μουσική εμπνέει... κι άλλο!

Υπάρχει ένας συνεχής διάλογος ανάμεσα στο χέρι και στο όργανο, ανάμεσα στο χέρι και την κουιτούρα... Το χέρι μάς εκπλήσσει, δημιουργεί και λύνει προβλήματα από μόνο του. Συχνά, αινίγματα που μας ταλαιπωρούν νοητικά λύνονται εύκολα και ασυνείδητα από το χέρι.

Stephen Nachmanovitch

Κατάγραψε εδώ το ρυθμικό οστινάτο για το τραγούδι Ναπολιτάνος

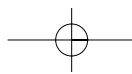
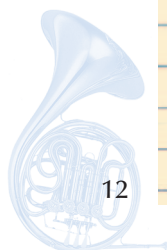
Η ιστορία του Πάνου και του... Ναπολιτάνου

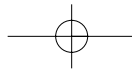
«Μάχες σκληρές δίνονται επί μια εβδομάδα για την κατάληψη ενός υψώματος. Τα πράγματα δυσκολεύουν καθώς τελειώνουν τα τρόφιμα και το νερό. Δύο εθελοντές προσφέρονται να πάνε στο ποτάμι για νερό: από τη μια ο Έλληνας στρατιώτης Πάνος από το Αιτωλικό και από την άλλη ένας Ιταλός στρατιώτης από τη Νάπολη. Στο ποτάμι έρχονται αντιμέτωποι και καθώς αντικρίζει ο ένας τον άλλον η πρώτη σκέψη τους είναι να σκοτώσουν τον εχθρό. Όμως κάτι τους κρατάει και προσπαθούν να επικοινωνήσουν με νοήματα...»

Πώς νομίζεις ότι τελείωσε η ιστορία αυτή; Δώσε τη δική σου εκδοχή είτε σε στίχους είτε σε πεζό κείμενο.

Γιατί επέλεξες αυτό το τέλος για την ιστορία;

Ώρα για «αυτοκριτική»

Συμπλήρωσε τα παρακάτω τετράγωνα και στο τέλος γράψε ένα μικρό κείμενο με τη γνώμη σου για το σενάριο, την ηθοποιία, τη σκηνοθεσία, τη μουσική υπόκρουση κ.λπ. στο δρώμενο που παίζατε με βάση το τραγούδι *Ναπολιτάνος*.

- Ο θεατής καταλαβαίνει το σενάριο;
πολύ λίγο καθόλου
- Οι ηθοποιοί ήταν πειστικοί στους ρόλους τους;
πολύ λίγο καθόλου
- Υπήρχε σωστός συντονισμός όλων των συντελεστών;
πολύ λίγο καθόλου
- Η μουσική υπόκρουση ήταν κατάλληλη;
πολύ λίγο καθόλου
- Υπήρχε ισορροπία ανάμεσα στη μουσική και την κίνηση των ηθοποιών;
πολύ λίγο καθόλου
- Όλα τα μέλη της ομάδας συνεργάστηκαν το ίδιο καλά;
πολύ λίγο καθόλου

Δύο τραγούδια - ίδια μουσική;

Πολλές φορές στην ιστορία των τραγουδιών συναντάμε «παράξενα» πράγματα. Η ίδια μελωδία να υπάρχει σε εντελώς διαφορετικούς στίχους.

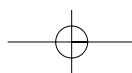
Στο τραγούδι *Παιδιά, της Ελλάδος Παιδιά* των Μ. Τραϊφόρου και Μ. Σουγιούλ που έχει συνδεθεί όσο κανένα άλλο με το έπος του '40 χρησιμοποιήθηκε η γνωστή και αγαπημένη μελωδία του ερωτικού τραγουδιού *Ζεχνρά* με στίχους όμως εμπνευσμένους από τον αγώνα των Ελλήνων στα βουνά της Αλβανίας.

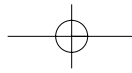
Περίπου κάτι αντίστοιχο συμβαίνει με τα ιδιόμελα ή προσόμοια της βυζαντινής μουσικής που είναι ψαλμοί με το ίδιο μέλος αλλά διαφορετικό κείμενο.

Κάνε τη δική σου διασκευή

Δοκίμασε να διασκευάσεις ένα αγαπημένο σου τραγούδι βάζοντάς του στίχους που να έχουν σχέση με το έπος του '40, τον αγώνα για ελευθερία, τον πόλεμο, την αντίσταση στο φασισμό. Γράψε τους στίχους που επέλεξες. Θα ήθελες να τους παρουσιάσεις στην τάξη και να τους τραγουδήσεις;

.....

7. Τα σύμβολα της μουσικής

Η μουσική περιέχει τις νότες· δεν περιέχεται σ' αυτές. Οι νότες είναι σημάδια που βοηθούν το μουσικό να καταλάβει ποια είναι η μουσική. Αλίμονο αν αυτός καταλάβει μόνο τις νότες.

Ρώτας

Μουσικοί και... μουσεΐα

Σε πάρα πολλά μουσεΐα της χώρας μας υπάρχουν εκθέματα που σχετίζονται με τη μουσική και σε περιμένουν να τα ανακαλύψεις!

Για παράδειγμα, στον πρώτο όροφο του Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά εκτίθενται μερικά ξεχωριστά ευρήματα, που βρέθηκαν στον «τάφο του ποιητή» στη Δάφνη και αποτελούσαν τα εργαλεία ενός μουσικού της αρχαίας Ελλάδας. Είναι τα εξής:

- Ένα τρίγωνο, όχι το γνωστό μας μεταλλικό ιδιόφωνο αλλά ένα χορδόφωνο ξύλινο όργανο που μοιάζει με μικρή άρπα.
- Μια λύρα φτιαγμένη από καβούκι χελώνας.
- Ένας καλάμενιος αυλός.
- Ένα σιδερένιο πριόνι που μοιάζει εκπληκτικά με τα σημερινά πριόνια.
- Μια ξύλινη κασετίνα, ένας χάλκινος κονδυλοφόρος και μια σιδερένια ξύστρα.
- Πέντε κερωμένα πλακίδια δεμένα σε βιβλίο.
- Ένας κατεστραμμένος πάπυρος.

7.1 Προθήκη Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά με μουσικά εκθέματα

7.2 Αρχαίο πριόνι

7.3 Πινακίδες με κερί που χρησίμευαν για τη γραφή της μουσικής

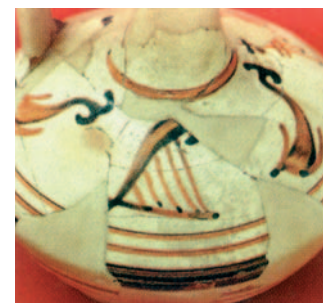
Όλα αυτά τα αντικείμενα μας δίνουν πολύτιμες πληροφορίες για τους μουσικούς στην αρχαία Ελλάδα, όπως ότι ο μουσικός ήταν πολύ συχνά ο κατασκευαστής αλλά και ο συντηρητής των μουσικών του οργάνων ή ότι ο ποιητής συνέθετε συνήθως μόνος του και τη μουσική συνοδεία των έργων του. Για την καταγραφή της μουσικής χρησιμοποιούσαν εκτός από τους πάπυρους και άλλα μέσα όπως τα κερωμένα πλακίδια που βλέπεις στην εικόνα.

Μια καλή ιδέα!

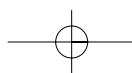
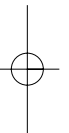
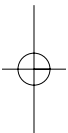
Όταν επισκεφθείς ξανά κάποιο μουσεΐο με την τάξη σου ή την οικογένειά σου προσπάθησε να εντοπίσεις τα εκθέματα που έχουν σχέση με τη μουσική όπως το αγγείο που βλέπεις στη διπλανή φωτογραφία. Σημείωσε τα στοιχεία του εκθέματος (σε ποια αίθουσα βρίσκεται, τι αναπαριστά κ.λπ.) και ενημέρωσε γι' αυτό τους συμμαθητές σου.

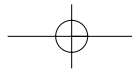

7.4 Τρίγωνο.
Κατασκευή: Ν. Μπρας

7.5 Τρίγωνο ανάμεσα σε δελφίνια

Φτιάξε μια αρχαία ελληνική παρτιτούρα⁵

Θα χρειαστείς:

- μια παλιά μεταλλική κασετίνα και μερικά κεριά
- ένα παλιό κατσαρολάκι και ένα γκαζάκι
- γάντια κουζίνας
- μια μικρή σπάτουλα
- μια οδοντογλυφίδα.

Περιγραφή κατασκευής

1. Με τη βοήθεια του δασκάλου σου ή κάποιου μεγαλύτερου βάλε τα κεριά στο κατσαρολάκι και άναψε το γκαζάκι για να λιώσουν.

2. Άδειασε προσεκτικά το κεριά στην κασετίνα μέχρι επάνω και άφησέ το να κρυώσει. Μην ξεχάσεις να ζητήσεις τη βοήθεια ενός ενήλικου!

3. Όταν κρυώσει το κεριά, γράψε με μια οδοντογλυφίδα τα δικά σου μουσικά σύμβολα. Με τη σπάτουλα μπορείς να κάνεις ξανά επίπεδο το κεριά για να γράψεις κάτι άλλο ή να κάνεις κάποιες διορθώσεις.

Δημιουργήστε τη δική σας σημειογραφία

Χωριστείτε σε δύο ομάδες: των συνθετών και των μουσικών. Οι συνθέτες επινοούν μια δική τους σημειογραφία και γράφουν μια σύντομη μελωδία στο κεριά ή σε ένα χαρτί. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν γράμματα, σχέδια, σύμβολα, χρώματα, σχήματα ή ό,τι άλλο θελήσουν. Στη συνέχεια πρέπει να διδάξουν τη σύνθεσή τους στους μουσικούς και να τους διευθύνουν στην πρώτη εκτέλεση του έργου τους.

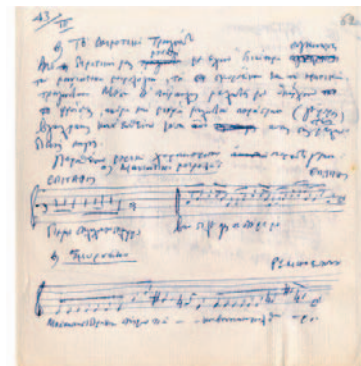

Μουσική σε κάθε μέσο!

Η έμπνευση μπορεί να έρθει στον καλλιτέχνη κάθε στιγμή. Η ανάγκη της καταγραφής είναι άμεση. Έτσι πολλές μελωδίες γράφτηκαν για πρώτη φορά σε χαρτοπετσέτες, πακέτα από τσιγάρα κ.ο.κ.

Στη διπλανή φωτογραφία βλέπεις σημειώσεις του μεγάλου μας συνθέτη Μίκη Θεοδωράκη επάνω σε μια χαρτοπετσέτα. Τις έγραψε τον καιρό που ήταν εξόριστος για τα πολιτικά του φρονήματα.

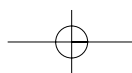
Εσύ χρησιμοποιείς κάποιο ασυνήθιστο τρόπο για να καταγράφεις τις εμπνεύσεις σου;

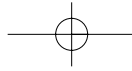

7.7 Παρτιτούρα Μ. Θεοδωράκη γραμμένη σε χαρτοπετσέτα τον καιρό που ήταν εξόριστος.

5. Η κατασκευή έχει γίνει από τον Παναγιώτη Καμπύλη με βάση τα σχετικά εκθέματα του Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά.

8. Λαός - τραγούδι - ελευθερία

Κι όταν όλα τα μεγάφωνα της χώρας διαφημίζουν μια μουσική ποια εγγύηση έχεις εσύ ο ακροατής γι' αυτή;
 Ρώτας

Οι εξεγερμένοι φοιτητές είχαν δημιουργήσει μέσα στο χώρο του Πολυτεχνείου ένα ραδιοφωνικό σταθμό και με συγκλονιστικά μηνύματα **επικοινωνούσαν** με το λαό. Ακούστε ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από εκείνες τις ιστορικές εκπομπές.

Φανταστείτε ότι βρίσκεστε στη θέση εκείνων των νέων αγωνιστών. Μοιράστε τους ρόλους, φτιάξτε το ημερήσιο πρόγραμμα του σταθμού σας, βρείτε τα τραγούδια, τις μουσικές, τα συνθήματα και τις ειδήσεις που θα ακουστούν και... είσαστε στον αέρα!

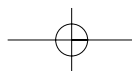
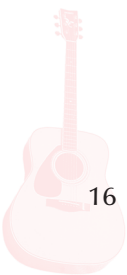
Διαδήλωση μετά... «μουσικής»

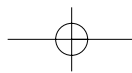
Για να διαδηλώσετε... μετά μουσικής, εκτός από θάρρος και πίστη στη δημοκρατία, χρειάζεται και κάτι άλλο.

Πρέπει πρώτα από όλα να βρείτε τη σωστή αντιστοιχία κάθε συνθήματος με το ρυθμικό σχήμα που του ταιριάζει, π.χ.

Είσ' ο αρχηγός μας

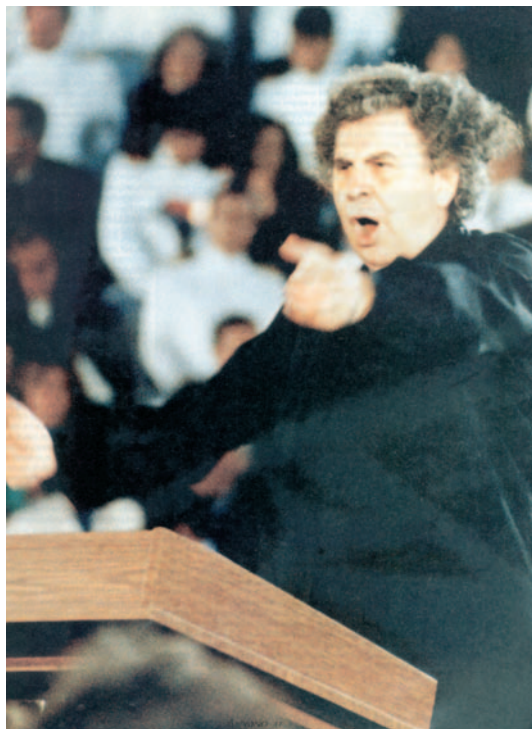

- Παίξτε με παλαμάκια ή κρουστά όργανα το κάθε σύνθημα.
- Χωριστείτε σε ομάδες: μία ομάδα για κάθε σύνθημα. Επιλέξτε έναν αρχηγό που θα κατευθύνει τις ομάδες και θα δίνει εντολή σε κάθε ομάδα για να φωνάζει το δικό της σύνθημα. Ο αρχηγός όμως μπορεί να δώσει εντολή σε δύο ομάδες ταυτόχρονα, οπότε εσείς πρέπει να τα καταφέρετε χωρίς να παρασυρθείτε από το ρυθμό των άλλων. Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή.

Το Πολυτεχνείο ως πηγή έμπνευσης

8.1 Μίκης Θεοδωράκης

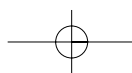
Η εξέγερση των φοιτητών το Νοέμβριο του 1973 δεν άφησε ασυγκίνητους τους ανθρώπους της **τέχνης**. Αποτέλεσε αστείρευτη πηγή έμπνευσης και δημιουργίας θαυμάσιων ποιημάτων, τραγουδιών, θεατρικών έργων κ.ά.

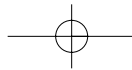
Ειδικότερα η μουσική έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο, αφού τα έργα των μεγάλων μας ποιητών (Ρίτσου, Σεφέρη κ.ά.) μελοποιήθηκαν από σπουδαίους Έλληνες συνθέτες (Θεοδωράκη, Ξαρχάκο κ.ά.) και έγιναν σύμβολα του αντιδικτατορικού αγώνα που φλόγιζαν τις ψυχές των Ελλήνων.

- Ψάξτε να βρείτε τραγούδια και ποιήματα που αναφέρονται στην εξέγερση του Πολυτεχνείου και παρουσιάστε τα στην τάξη.
- Ρωτήστε τους γονείς ή τους παππούδες σας αν θυμούνται κάποια τραγούδια από τις ημέρες εκείνες. Γράψτεε κάποιο από αυτά.

Προτεινόμενη ρυθμική συνοδεία για το τραγούδι Προσκύνημα

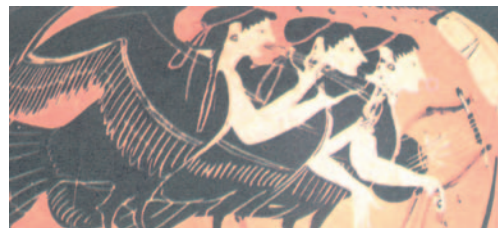
9. Η Ελληνική μουσική στους αιώνες

Οι Πυθαγόριοι, όπως αναφέρει ο Αριστοξενος, θέραπευαν το μεν σώμα με τη βοήθεια της ιατρικής, την δε ψυχή με τη βοήθεια της μουσικής.

Πλούταρχος

Το τραγούδι των Σειρήνων

Ο πολυμήχανος Οδυσσέας βρίσκεται σε πολύ δύσκολη θέση από τις ταλαιπωρίες του ταξιδιού, τη νοσταλγία της πατρίδας, την πείνα και τη δίψα. Και το χειρότερο; Έχει να αντιμετωπίσει και το γλυκόλαλο τραγούδι των Σειρήνων. Το ταξίδι για την Ιθάκη γίνεται όλο και πιο δύσκολο...

9.1 Σειρήνες από μελανόμορφη οινόχρη (5ος αι. π.Χ.)

Χωριστείτε σε δύο ομάδες: Τα αγόρια θα είναι ο Οδυσσέας και οι άντρες του. Τα κορίτσια οι Σειρήνες.

Ξεκινούν οι Σειρήνες την προσπάθειά τους να μαγέψουν τους ταλαιπωρημένους πολεμιστές. Βρίσκουν ένα ρυθμό και πάνω του τραγουδούν ένα δίστιχο με ομοιοκαταληξία. Σας δίνουμε ένα παράδειγμα:

*Έλα για να πεις κρασί οι στρατιώτες σου και συ,
Λίγο να ξεκουραστείς, τη γαλήνη σου να βρεις.*

Οι στρατιώτες δεν θα αντισταθούν χρησιμοποιώντας τη μέθοδο που εφάρμοσε ο Οδυσσέας, δηλαδή κλείνοντας τα αφτιά τους με κερί, αλλά θα απαντήσουν με ένα δικό τους ρυθμικό τετράστιχο.

Αν τα καταφέρουν και δεν μαγευτούν, οι Σειρήνες θα συνεχίσουν την προσπάθεια να τους ξελογιάσουν σκαρώνοντας ένα δεύτερο τετράστιχο. Χάνει όποια ομάδα δεν μπορέσει να φτιάξει τετράστιχο. Τι λέτε; Θα βρει άραγε στο τέλος ο Οδυσσέας την Ιθάκη του;

Μουσική σε όλες τις γλώσσες

Αν παρατηρήσετε το διπλανό σχήμα⁶, εύκολα διαπιστώνετε ότι όλες οι λέξεις που υπάρχουν πάνω στο κλειδί του σολ έχουν κάτι κοινό.

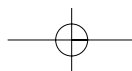

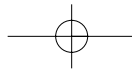
Είναι οι λέξεις αρμονία, μελωδία, ρυθμός, ορχήστρα, μουσική, γραμμένες σε διάφορες γλώσσες. Χωρίς να ξέρουμε ξένες γλώσσες καταλαβαίνουμε τι σημαίνουν οι λέξεις αυτές. Αυτό συμβαίνει γιατί η ρίζα όλων αυτών των λέξεων είναι ελληνική.

9.2 Οι ελληνικές λέξεις της μουσικής

6. Το σχέδιο είναι από τον Εκπαιδευτικό Φάκελο «Μουσών Δώρα» (2003). Αθήνα: ΥΠ.ΠΟ.

Ο... σκανταλιάρης Ερμής

Η λύρα ήταν ένα από τα βασικά όργανα των αρχαίων Ελλήνων και πίστευαν πως είχε θεϊκή καταγωγή. Σας δίνουμε το μύθο σε στίχο δεκαπεντασύλλαβο. Μπορείτε να βάλετε τη δική σας μουσική, να χρησιμοποιήσετε τα όργανα της τάξης και να δημιουργήσετε ένα ολοκληρωμένο δρώμενο.

Μην ξεχάσετε να το ηχογραφήσετε ή να το βιντεοσκοπήσετε για το αρχείο της τάξης!

Αφηγητής: Μωρό σαν ήταν ο Ερμής, του άρεσαν οι πλάκες και πρώτη φάρσα σκάρωσε στου Απόλλωνα τις πλάτες.

Παράτησε τα σείστρα του, κούνια και παιχνιδάκια, βγήκε μια βόλτα στα βουνά, να κόψει λουλουδάκια. Μα βρήκε τον Απόλλωνα υπνάκο να 'χει πάρει, δίπλα στα βόδια τα λευκά και στο παχύ χορτάρι.

Ερμής: Αυτά τα βόδια τα λευκά, εγώ θα του τα πάρω και στη σπηλιά μου μια και δυο με κόλπο θα τα πάω. Στα πόδια δένω ύφασμα, άχυρο στις ουρές τους, να χάνονται τα ίχνη τους που αφήνουν οι οπλές τους.

Απόλλωνας: Ωραίο ύπνο έκανα, είχε και ησυχία!

Τα βόδια θα διψάσανε, ώρα για εργασία.

Αλί, αλί και τρισαλί, μου κλέψαν το κοπάδι.

Ερμή, βρομιάρικο μωρό, μου το 'κανες ρημάδι.

Ερμής: Ωραία πλάκα έκανα, μα πείνασα λιγάκι.

Για να χορτάσω μια χαρά ας φάω ένα βοδάκι.

Μου μείνανε τα έντερα κι ένα ζευγάρι κέρατα.

Κρίμα να τα πετάξω, μ' αυτά κάτι θα φτιάξω.

Τα έδεσα, τα ζύγιασα, έβαλα για ηχείο ένα καβούκι κι έφτιαξα μια λύρα... μεγαλείο.

Ας κρύψω τα υπόλοιπα τα βόδια του αδερφού μου κι ας πέσω να ξεκουραστώ. Θα έχω όμως το νου μου.

Απόλλωνας: Ερμή, μικρέ, σε τσάκωσα, μην κάνεις πως κοιμάσαι!

Τον Δία τον πατέρα μας σίγουρα θα φοβάσαι.

Να δω μπροστά του τι θα πεις, να δω αν θα γελάσεις.

Τα βόδια δώσ' μου γρήγορα, αλλιώς πικρά θα κλάψεις.

Αφηγήτρια: Ερμής κι Απόλλωνας λοιπόν στα σύννεφα ανεβαίνουν και στο παλάτι των θεών στον Όλυμπο διαβαίνουν.

Ο ένας ψηλός και λαμπερός φώναζε και βροντούσε!

Ο άλλος μικρός και ζωηρός κοίταζε και γελούσε.

Δίας: Βρε σκανταλιάρικο μωρό, τι βρήκες να σκαρώσεις;

Τα βόδια πίσω, στο λεπτό, στον αδερφό να δώσεις.

Ερμής: Καλά, πατέρα, ό,τι πεις εγώ θα σε ακούσω.

Και για το βόδι που έφαγα τη λύρα θα του δώσω.

Απόλλωνας: Στ' αλήθεια είσαι πανέξυπνος, κι ας είσαι ένα μωράκι.

Πώς σκέφτηκες και σκάρωσες το φινό οργανάκι;

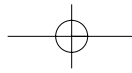
Ευθύς θα παίξω με αυτό μια νέα μελωδία,

για να γιορτάσουμε μαζί αυτή την ιστορία.

9.3 Λύρα (Κατασκευή: Ν. Μπρας)

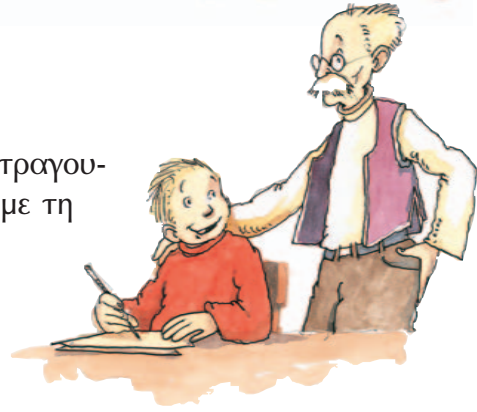

10. Η ελληνική μουσική στους αιώνες... των αιώνων!

Η ιδέα του Νότη

Ο Νότης ζήτησε από τον αγαπημένο του παππού να τραγουδήσει τα παραδοσιακά τραγούδια της περιοχής τους και με τη βοήθεια της Νότας τον μαγνητοφώνησε.

Να τα τραγούδια που του τραγούδησε ο παππούς του:

1. Σήμερ' έχουμ' αποκοπή κι αύριο είν' αρχή του χρόνου,
αρχιμηνιά κι αρχιχρονιά κι αρχή 'ναι του Τενάρη.

3. Την κόρη σου την όμορφη βάλ 'τνε στο ζεμπίλι,
και κρέμασέ την αψηλά να μη στη φάν' οι ψύλλοι.

4. Έβγα μανούλα του γαμπρού
και πεθερά της νύφης,
να ιδείς τον ακριβό σου γιο
για μια πέρδικα που φέρνει.

5. Με γέλασαν μία χαραυγή
της άνοιξης τ' ανδόνια
με γέλασαν και μου 'πανε
πως χάρος δε με παίρνει.

2. Λάμπουν τα χιόνια στα βουνά
κι ο ήλιος στα λαγκάδια
έτσι λάμπει κι η κλεφτουριά,
οι Κολλοκοτρωναίοι,
πόχουν τ' ασήμια τα πολλιά,
τις ασημένιες πάλλης
κι αυτοί δεν καταδέχονται
τη γης για να πατήσουν.

6. Ύπνε που παίρνεις τα παιδιά
έλα πάρε και τούτο,
μικρό-μικρό σου το 'δωκα,
μεγάλο φέρε μου το.

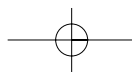
7. Αχ η ξενιτιά
το χαίρεται,
τζιβαέρι μου,
το μοσχολούλουδό μου
σιγανά και ταπεινά.

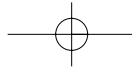
8. Από τα μικρά μου χρονάκια
θε ν' αρχίσω
τα παλαιά μου βάσανα
να σας τα μοιλογήσω.
Είχα μιαν αγάπη,
αγάπη στον καιρό μου κείν'
ήτανε τα μάτια μου
κείν' ήτανε το φως μου.

Μπορείς να βοηθήσεις το Νότη και τη Νότα να ταξινομήσουν τα τραγούδια που κατέγραψαν (της ξενιτιάς, της αγάπης, του γάμου, του θανάτου, ναυουρίσματα, σατυρικά, κάλαντα, παινέματα);

1.	2.
3.	4.
5.	6.
7.	8.

Κατάγραψε την παράδοση!

Μπορείς να κάνεις και εσύ το ίδιο! Ζήτησε από κάποιον μεγαλύτερο να σου τραγουδήσει τα παραδοσιακά τραγούδια της περιοχής σου. Μαγνητοφώνησέ τα, ταξινόμησέ τα σε κατηγορίες και παρουσίασέ τα στους συμμαθητές σου.

Κατά τη διάρκεια της μακραίωνης ιστορίας της ελληνικής μουσικής, πολλοί καλλιτέχνες ξεχώρισαν για το έργο τους, την προσφορά τους και τη ζωή τους. Κάποιοι από αυτούς δεν έγιναν γνωστοί πέρα από τα σύνορα της πατρίδας μας, άλλοι έγιναν γνωστοί σε ολόκληρο τον κόσμο. Η προσφορά όλων αυτών στο μουσικό μας πολιτισμό είναι ανεκτίμητη.

Να τρεις μεγάλες προσωπικότητες της ελληνικής μουσικής. Υπάρχουν πολλές ακόμα!

Μάνος Χατζιδάκις
Ο μεγάλος συνθέτης

Ξάνθη 1925 - Αθήνα 1996

10.1 Μ. Χατζιδάκις

Δημήτρης Μητρόπουλος
Ο σπουδαίος μαέστρος

Αθήνα 1896 -Μιλάνο 1960

10.2 Δ. Μητρόπουλος

Μαρία Κάλλας
Η διάσημη σοπράνο

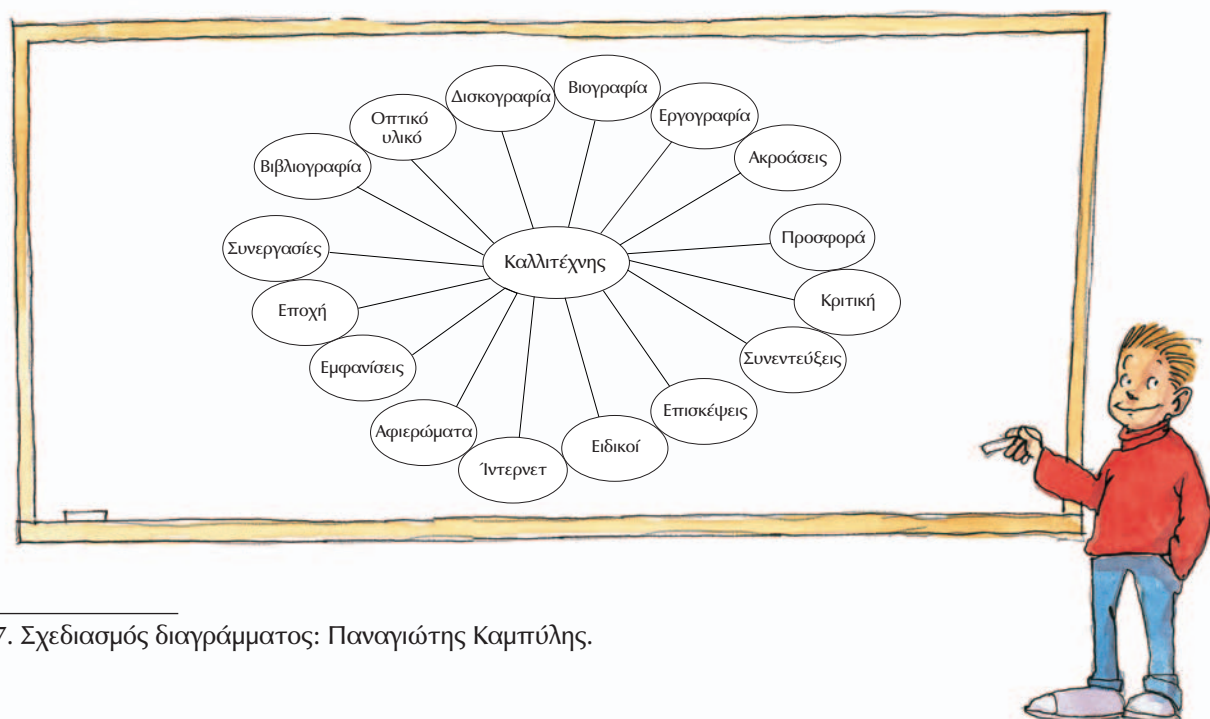
Νέα Υόρκη 1923 - Παρίσι 1977

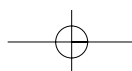
10.32 Μ. Κάλλας

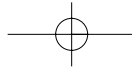

Επιλέξτε μια σημαντική προσωπικότητα από το χώρο της μουσικής, οργανώστε ένα σχέδιο εργασίας και ετοιμάστε ένα μικρό αφιέρωμα. Χωριστείτε σε ομάδες και μοιράστε ρόλους και αρμοδιότητες. Βρείτε πληροφορίες για τη ζωή και το έργο του καλλιτέχνη, τις συνεργασίες του, τη δισκογραφία και ό,τι άλλο θέλετε. Το διάγραμμα⁷ θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τις ιδέες και την εργασία σας.

7. Σχεδιασμός διαγράμματος: Παναγιώτης Καμπύλης.

11. Μουσική και... μουσικές

Φύλλο εργασίας⁸

> Ποια είδη μουσικής σου αρέσουν περισσότερο και γιατί;

> Ποια είδη μουσικής δεν σου αρέσουν; Αιτιολόγησε την απάντησή σου.

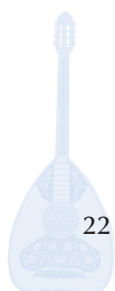
> Αν ψάχνεις ένα ραδιοφωνικό ή τηλεοπτικό πρόγραμμα στο δέκτη σου και ακούσεις ένα είδος μουσικής διαφορετικό από αυτό που ακούς συνήθως τι κάνεις;

> Έχουν αλλάξει οι μουσικές σου προτιμήσεις τα δύο τελευταία χρόνια; Αν ναι, σε τι οφείλεται αυτό;

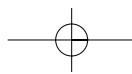
> Η μουσική που ακούς από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση επηρεάζει τις μουσικές προτιμήσεις σου; Ποιοι άλλοι παράγοντες νομίζεις ότι μπορεί να σε επηρεάζουν;

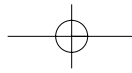
> Από ποιο μέσο ακούς περισσότερο μουσική (βάλε ένα ✓):

Ραδιόφωνο		Τηλεόραση		CD, κασέτες		Διαδίκτυο, MP3		Ζωντανά	
-----------	--	-----------	--	-------------	--	----------------	--	---------	--

⁸ Σχεδιασμός φύλλου εργασίας και μουσικής δημοσκόπησης: Παναγιώτης Καμπύλης.

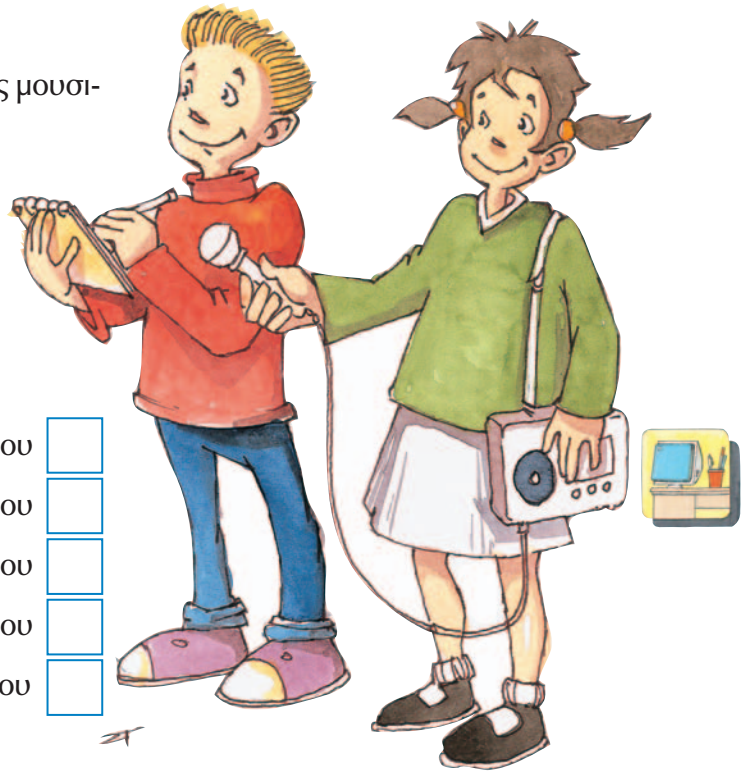

Μουσική δημοσκόπηση

Θέλεις να κάνεις μια στατιστική έρευνα για τις μουσικές προτιμήσεις των συμμαθητών σου; Βρες πέντε τουλάχιστον τραγούδια που να ανήκουν σε διαφορετικά μουσικά είδη. Βάλε στους συμμαθητές σου να τα ακούσουν όλα και μετά να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο σαν το παρακάτω:

Πόσο σου άρεσε το:

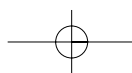
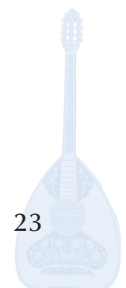
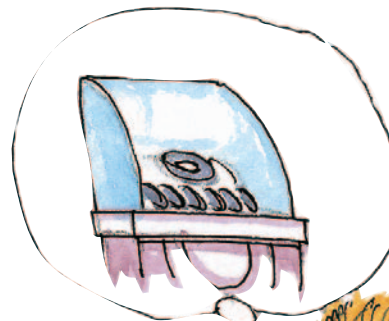
Τραγούδι 1:	πολύ	☐	λίγο	☐	καθόλου	☐
Τραγούδι 2:	πολύ	☐	λίγο	☐	καθόλου	☐
Τραγούδι 3:	πολύ	☐	λίγο	☐	καθόλου	☐
Τραγούδι 4:	πολύ	☐	λίγο	☐	καθόλου	☐
Τραγούδι 5:	πολύ	☐	λίγο	☐	καθόλου	☐

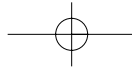

Κριτική της ταινίας

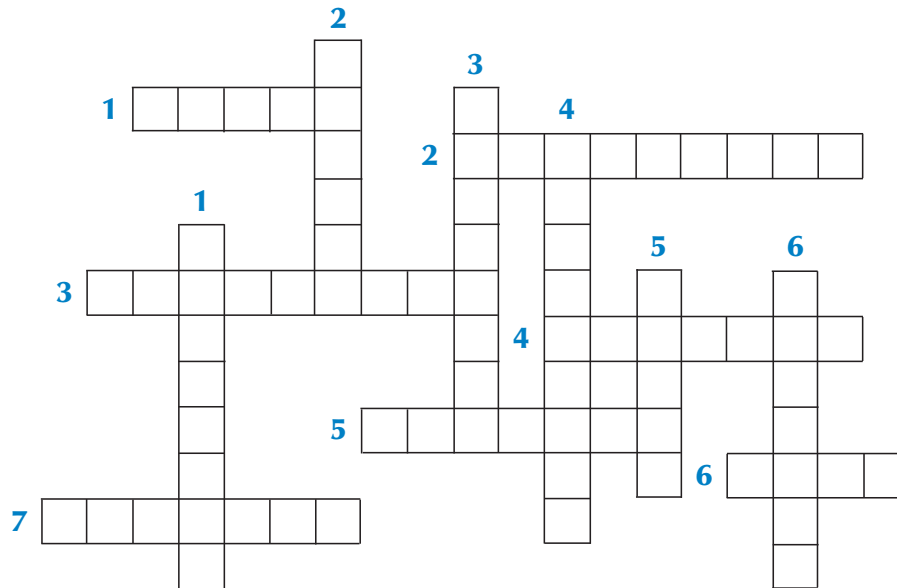
Βλέποντας την ταινία *Όχι μποξ μπρος στο τζουκ-μποξ* στο βίντεο μπορείς να κάνεις τον «κριτικό» κινηματογράφου. Συμπλήρωσε ένα ερωτηματολόγιο σαν το παρακάτω:

- Ο θεατής καταλαβαίνει το σενάριο της ταινίας;
πολύ λίγο καθόλου
- Οι ηθοποιοί ήταν πειστικοί στους ρόλους τους;
πολύ λίγο καθόλου
- Η ταινία ήταν πραγματικά... βουβή;
πολύ λίγο καθόλου
- Το «τζουκ-μποξ» λειτουργούσε κανονικά;
πολύ λίγο καθόλου
- Όλα τα μέλη της ομάδας συνεργάστηκαν το ίδιο καλά;
πολύ λίγο καθόλου
- Υπήρχε ισορροπία ανάμεσα στη μουσική και την κίνηση των ηθοποιών;
πολύ λίγο καθόλου

Το σταυρόλεξο της μουσικής μας παράδοσης⁹

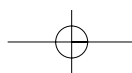
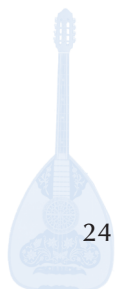

Οριζόντια

1. Μαζί με το λαούτο σχηματίζουν τη νησιώτικη ζυγιά.
2. Η κομπανία είναι μια συντροφιιά μουσικών.
3. Το μικρό «αδερφάκι» του μπουζουκιού.
4. Μαζί με το νταούλι διασκεδάζε τους παππούδες μας στα γλέντια και στα πανηγύρια.
5. Το πιο μεγάλο παραδοσιακό μεμβρανόφωνο όργανο.
6. Είναι συγγενής του βιολιού και παραδοσιακό όργανο στα νησιά μας.
7. Θα το συναντήσεις στη συμφωνική ορχήστρα, στις στρατιωτικές μπάντες αλλά και σε μια παραδοσιακή κομπανία.

Κάθετα

1. Είναι ένα παραδοσιακό κρουστό χορδόφωνο όργανο που ανήκει στην ίδια οικογένεια με το πιάνο.
2. Ένα από τα όργανα που αποτελούν τη ρεμπέτικη κομπανία.
3. Λέμε και έτσι ένα σύνολο μουσικών.
4. Το βασικό όργανο της ρεμπέτικης κομπανίας.
5. Ένα ζευγάρι μουσικών οργάνων την αποτελούν.
6. Όργανο με μεγάλο ηχείο που ήταν ιδανικό για να συνοδεύει το βιολί, τη λύρα ή το κλαρίνο στα γλέντια των προγόνων μας.

12. Ο γύρος του κόσμου σε... 8'

Αυτό ακριβώς είναι το συναρπαστικό με τη μουσική: μιλάει μια γλώσσα που είναι αντιληπτή στον καθένα, χωρίς εκπαίδευση.

Victor Zuckerkand

Του κόσμου τα όργανα

Ντιτζεριντού (didgeridoo). Είναι το μοναδικό αερόφωνο όργανο των αυτόχθονων Αυστραλών. Παίζει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στο χορό και στο τραγούδι τους, καθώς ο ερμηνευτής στέλνει μουσικά σήματα στους χορευτές και στους τραγουδιστές κατευθύνοντάς τους. Κατασκευάζεται με τον πιο ευφυή και οικολογικό τρόπο: ένα κλαδί συνήθως από ευκάλυπτο θάβεται σε μια περιοχή με τερμίτες που καταβροχθίζουν την ψίχα του ξύλου αφήνοντας ανέπαφο το φλοιό του!

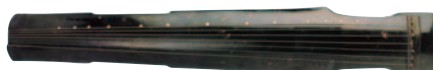
Τσέτσε (enzenze). Με την ονομασία αυτή είναι γνωστό στην Ουγκάντα. Η προέλευσή του χάνεται στα βάθη των αιώνων. Το συναντάμε σε πολλές χώρες του κόσμου με διάφορα ονόματα και με πολλές παραλλαγές.

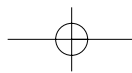
Κότο (koto). Είναι το κλασικό χορδόφωνο όργανο της Ιαπωνίας. Ανήκει στην ίδια οικογένεια με το κανονάκι. Όταν παίζεται με τα δύο χέρια, οι δεκατρείς χορδές του μπορούν να βγάλουν πολύ εκφραστική μουσική.

Γκρίντα (bagpipe). Ανήκει στη μεγάλη οικογένεια των άσκαυλων, στην ίδια που ανήκει και η «ελληνίδα» τσαμπούνα. Οι άσκαυλοι είναι γνωστοί σε όλο τον κόσμο, αλλά πιστεύεται ότι προέρχονται από την Ασία. Αποτελούνται από έναν ασκό (από δέρμα προβάτου ή κατσικιού) και δύο συνήθως αυλούς: ένα για τη μελωδία και ένα για τη συνοδεία. Από το 16ο αιώνα και έπειτα χρησιμοποιήθηκαν και ως στρατιωτικά μουσικά όργανα και συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται στην Ιρλανδία και τη Σκωτία.

Μαντολίνο (mandolin). Το σύγχρονο μαντολίνο εμφανίστηκε το 18ο αιώνα και προέρχεται από ένα παλαιότερο όργανο που λεγόταν μαντόλα. Και τα δύο ανήκουν στην οικογένεια του λαούτου. Το σύγχρονο μαντολίνο έχει τέσσερις διπλές μεταλλικές χορδές και παίζεται με καρδιάσχημη πένα. Είναι βασικό όργανο της επτανησιακής μουσικής. Χρησιμοποιείται και ως όργανο συνοδείας και ως σολιστικό.

Ακορντεόν (accordion). Πρωτοεμφανίστηκε το 1829. Συνήθως αποτελείται από ένα πληκτρολόγιο όμοιο με του πιάνου. Το ένα άκρο που παίζει τη μελωδία συνδέεται μέσω του φυσητήρα με ένα πληκτρολόγιο κουμπιών που βρίσκεται στο άλλο άκρο και παίζει τη συνοδεία. Στο εσωτερικό του υπάρχουν μεταλλικές γλωττίδες που είναι κατασκευασμένες ώστε να αποδίδουν συγκεκριμένους μουσικούς τόνους όταν περνάει ανάμεσά τους ο αέρας που στέλνει ο φυσητήρας.

Σιτάρ (sitar). Προέρχεται από την Περσία. Το Μεσαίωνα έφτασε στην Ινδία και κυριάρχησε στη μουσική της χώρας αυτής. Παραδοσιακά κατασκευάζεται από νεροκολοκύθα, αν και στα σύγχρονα όργανα χρησιμοποιείται το ξύλο. Διαθέτει από τέσσερις έως επτά χορδές και παίζεται με πένα που φοριέται στο δεξί δείκτη. Στην Ινδία συνοδεύεται σχεδόν πάντα από την τάμπλα, ένα ζευγάρι μικρών τυμπάνων.

Κλασική ή ισπανική κιθάρα (classical ή spanish guitar). Από τις αυλές της Ισπανίας του 16ου αιώνα μέχρι τις σύγχρονες αίθουσες συναυλιών και ηχογραφήσεων, η κιθάρα επιβιώνει και «διαπρέπει». Οι δυνατότητες της κιθάρας είναι εκπληκτικές. Έχει έξι χορδές και είκοσι τάστα. Οι χορδές διεγείρονται με τσίμπημα με τα νύχια ή τα δάχτυλα, άλλοτε καθεμιά χωριστά και άλλοτε πολλές μαζί σαν συγχορδία.

Ένας από τους μεγαλύτερους κιθαριστές του κόσμου, ο Αντρές Σεγκόβια, ρωτήθηκε στα ογδόντα του χρόνια πόσο μελετούσε. Απάντησε ότι λόγω της ηλικίας είχε μειώσει την καθημερινή εξάσκηση του στις δώδεκα ώρες την ημέρα!

Αριθμόλεξο¹⁰

Κάθε αριθμός αντιστοιχεί σε ένα γράμμα, στο ίδιο πάντα. Προσπάθησε να βρεις πρώτα τη μεγαλύτερη λέξη για να προχωρήσεις πιο εύκολα παρακάτω.

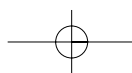

1	2	3	2	4	5	6	3	1	2	7	8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	10	1	2	7	11	3	1	7			
-	-	-	-	-	-	-	-	-			
13	11	10	6	3	1	7					
-	-	-	-	-	-	-					
13	3	14	10	6	10						
-	-	-	-	-	-						
2	15	5	2	15	5						
-	-	-	-	-	-						
15	3	2	10	6							
-	-	-	-	-							
13	7	2	7								
-	-	-	-								

- Το αερόφωνο όργανο των αυτόχθονων Αυστραλών.
- Παίζει σπουδαίο ρόλο στην επτανησιακή μας μουσική.
- Θεωρείται πλέον το παραδοσιακό μας αερόφωνο.
- Έχει 6 χορδές και 20 τάστα.
- Κατάγεται από το κυνηγετικό τόξο.
- Χαρακτηρίζει τη μουσική της Ινδίας, αν και προέρχεται από την Περσία.
- Ασιάτης συγγενής με το κανονάκι.

10. Σχεδιασμός παιχνιδιού: Παναγιώτης Καμπύλης.

13. Η μουσική μάς ενώνει

Η μουσική είναι η εμπειρία σου, οι σκέψεις σου, η σοφία σου. Αν δεν τα ζεις αυτά, τίποτε δεν θα βγει από το όργανό σου.

Charlie Parker

Πολλά μουσικά όργανα από διάφορες χώρες του κόσμου μοιάζουν πολύ μεταξύ τους, αν και οι χώρες που τα συναντάμε είναι συχνά εξαιρετικά απομακρυσμένες ή μια από την άλλη. Για τους ειδικούς επιστήμονες είναι πολύ δύσκολο να βρουν το «γενεαλογικό δέντρο». Η μακρινή καταγωγή αυτών των οργάνων συνήθως χάνεται στα βάθη της ιστορίας.

13.1 Μουσικό τόξο

Ένα τέτοιο όργανο είναι και το τσέτσε (enzenze) που μας έρχεται από τη μακρινή Ουγκάντα. Παρόμοια όργανα συναντάμε σε πολλές αφρικανικές χώρες όπως στην Αγκόλα, το Καμερούν, την Κένυα, τη Βραζιλία (με την ονομασία μπεριμπάο - berimbau), την Ινδία, τη Χαβάη, την Ταϊλάνδη, το Μεξικό κ.α.

Πρόγονος όλων αυτών των μουσικών οργάνων και γενικότερα όλων των χορδόφωνων οργάνων θεωρείται το κυνηγετικό τόξο!¹¹ Από την αρχαιότητα οι άνθρωποι ανακάλυψαν πως, όταν άφηναν ελεύθερη την τεντωμένη χορδή του τόξου, έβγαινε ένας χαρακτηριστικός ήχος. Δεν άργησαν πολύ να καταλάβουν ότι ο ήχος γινόταν πιο δυνατός και πλούσιος όταν προσάρμοζαν πάνω στο τόξο ένα ηχείο, συνήθως από... νεροκολοκύθα.

Έτσι γεννήθηκε το πρώτο χορδόφωνο μουσικό όργανο!

Τσέτσε: το μουσικό... τόξο¹²

Θα ήθελες να κατασκευάσεις ένα εξωτικό τσέτσε και να κάνεις με αυτό ένα φανταστικό ταξίδι στο χώρο και το χρόνο;

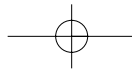
Θα χρειαστείς:

- μια παλιά ξύλινη κρεμάστρα
- ένα τενεκεδένιο κουτί από καφέ
- πετονιά
- τριγωνική μικρή λίμα
- 2 βιδοθηλιές
- σέγα
- ένα κομμάτι κυλινδρικό ξύλο με διάμετρο περίπου 8 χιλιοστά
- πάγκο εργασίας
- σουβλί.

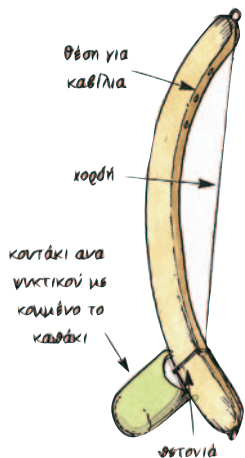
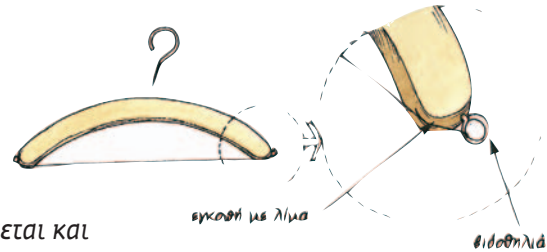
11. Πολλοί άνθρωποι στην Αφρική χρησιμοποιούν το ίδιο τόξο για να κυνηγούν και για να παίζουν μουσική!

12. Η κατασκευή είναι από το βιβλίο των Καμπύλη Π. & Σπετσιώτη Ι. (2000). *Το εργαστήρι της μουσικής*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

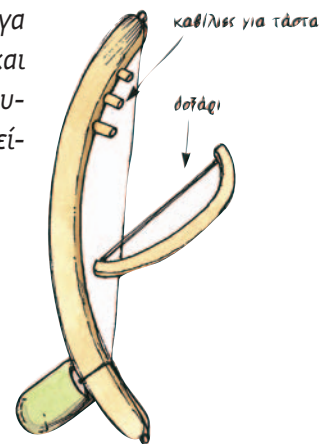
Περιγραφή κατασκευής

1. Αφαίρεσε από την κρεμάστρα τα μεταλλικά της μέρη για να μείνει μόνο ο ξύλινος σκελετός. Βίδωσε στις δύο άκρες τις βιδιοθηλιές και προσάρμοσε τη χορδή σύμφωνα με το διπλανό σχήμα. Σφίγγοντας τις βιδιοθηλιές η χορδή τεντώνεται και κουρδίζεται.

2. Τράβηξε τη χορδή με ένα δάχτυλο για να παραχθεί ο ήχος. Άνοιξε στον πάτο του κουτιού δύο μικρές τρύπες με το σουβλή και στερέωσέ το όσο πιο γερά μπορείς όπως φαίνεται δίπλα.

3. Κόψε προσεκτικά με τη σέγα 3 μικρά κομμάτια από το κλαδί και κόλλησέ τα στην εσωτερική πλευρά της κρεμάστρας. Το όργανο είναι έτοιμο.

Ξανατράβηξε τη χορδή με το ίδιο δάχτυλο και την ίδια περιπού δύναμη. Τι παρατηρείς; Με ποιους άλλους τρόπους μπορείς να παραγάγεις ήχο στο τσέτσες;

Αυτοσχεδίασε στο τσέτσες προσπαθώντας να δημιουργήσεις μια δική σου μελωδία με «εξωτικό» χρώμα. Αν το αποτέλεσμα σε ικανοποιεί, ηχογράφησέ τη με ένα μαγνητόφωνο για το αρχείο της τάξης.

Τρίλιζα... μετά μουσικής¹³

Δεν έχετε παρά να φτιάξετε δύο ομάδες.

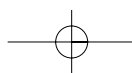
Η μία θα έχει τα **X** και η άλλη τα **O**. Ξεκινάει η πρώτη ομάδα διαλέγοντας ένα τετράγωνο και προσπαθεί να φτιάξει μια πρόταση που να δίνει σωστές πληροφορίες για το όργανο που είναι γραμμένο εκεί.

Αν τα καταφέρει, γράφει μέσα στο τετράγωνο το σημάδι της. Διαφορετικά γράφει η άλλη ομάδα το δικό της. Κάθε ομάδα προσπαθεί να συμπληρώσει οριζόντια, κάθετα ή διαγώνια τρίλιζα.

Στο τέλος κερδίζει η ομάδα με τις περισσότερες τρίλιζες.

Καλή διασκέδαση!

13. Σχεδιασμός παιχνιδιού: Παναγιώτης Καμπύλης.

14. Μουσική χωρίς... σύνορα

Εκείνος που τιμά και σέβεται τη μουσική είναι συνήθως άνθρωπος αξιόλογος, ψυχή ευγενική που από τη φύση της αγαπά πράγματα ευγενικά.

Pierre de Ronsara

Παγκόσμια ημέρα μετανάστευσης

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών έχει καθιερώσει σε συγκεκριμένες ημερομηνίες παγκόσμιο εορτασμό για διάφορα θέματα πανανθρώπινου ενδιαφέροντος. Η 18η Δεκεμβρίου είναι αφιερωμένη στους μετανάστες, ενώ η 20η Ιουνίου είναι αφιερωμένη στους πρόσφυγες.

Στο σχολείο σας σίγουρα υπάρχουν μαθητές με καταγωγή από άλλη χώρα. Αν θέλετε, μπορείτε να οργανώσετε ένα αφιέρωμα στις πατρίδες των παιδιών αυτών, να ακούσετε τη μουσική τους, να μάθετε λέξεις από τη γλώσσα τους ή να δοκιμάσετε κάποιες λιχουδιές από την παραδοσιακή τους κουζίνα.

Πρόσφυγες ή μετανάστες

Οι πρόσφυγες και οι μετανάστες έχουν κάτι κοινό: ζουν και οι δύο μακριά από την πατρίδα τους αλλά για διαφορετικούς λόγους ο καθένας. Οι πρόσφυγες αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις πατρίδες τους λόγω φυσικών καταστροφών, πολέμων ή εξαιτίας των πολιτικών ή θρησκευτικών τους πεποιθήσεων. Οι μετανάστες ζουν μακριά από την πατρίδα τους με δική τους επιλογή και οι λόγοι που τους οδηγούν σε μια άλλη χώρα είναι κυρίως οικονομικοί ή επαγγελματικοί.

Οι Έλληνες, κατά τη διάρκεια της μακραίωνης ιστορίας τους, βρέθηκαν αρκετές φορές στη θέση του πρόσφυγα και του μετανάστη. Βρες στο βιβλίο της ιστορίας μια ιστορική περίοδο κατά την οποία ο ελληνισμός βίωσε την προσφυγιά και μια ιστορική περίοδο κατά την οποία οι Έλληνες οδηγήθηκαν στη μετανάστευση και γράψε δυο λόγια για καθεμιά από αυτές.

.....

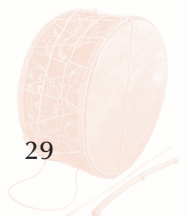
.....

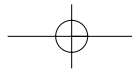
.....

.....

Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες αντιμετωπίζουν συχνά δυσκολίες στην προσπάθειά τους να «ριζώσουν» σε μια νέα πατρίδα. Πολλά τραγούδια εκφράζουν τις αγωνίες, τον πόνο και τις προσπάθειές τους όπως αυτό που ακολουθεί σε μουσική Λιβανελί (Zuelfue Livanelli) και στίχους Λευτέρη Παπαδόπουλου.

ΣΑΝ ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΗ

Zuelfue Livaneli

Am Em

intro

B7 Em

5 I volta

9 II volta canto

B7 Em Am

13 Σαν τον με - τα - νά - στη

B7 Em Am

17 στη δι - κή - σου - γη μέ - ρα νύ - χτα λύ - νεις

refren

Em B7

21 δέ - νεις την - πλη - γη Κιό - λα γύ - ρω ξέ - να

Em B7

25 I volta II volta D.C. al Fine

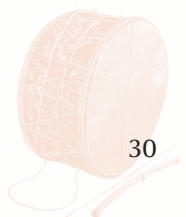
να 'ρθειη χα - ραυ - γή να 'ρθειη χα - ραυ - γή

1. Στράγγισε η ζωή σου που αιμορραγεί
Κάθε ώρα τρόμος, πόνος και κραυγή.

2. Και σ' ακούν οι ξένοι κι ο αδερφός σωπαίνει } δεις
Αχ, δεν είναι άλλη πιο βαθιά πληγή.

3. Σύρμα κι άλλο σύρμα και χοντρό γυαλί
Μάτωσε ο ήλιος την ανατολή.

4. Κλάις και αναστενάζεις, αχ ξενιτιά φωνάζεις, } δεις
μα η ελπίδα μαύρο άπιαστο πουλί.

30

